

tra offendentem, ut ei restituat; at vero merens non hoc ipso quod facit bonum, accrescit aliquid Deo in cuius obsequium facit, juxta illud Job xxxv: *Si juste egeris, quid donabis ei, aut quid de manu tua recipiet?* Præsertim cum illud opus quod fit erga Deum, sit alias debitum, et consequenter ex ipso solo non nascitur jus erga Deum, nec in ipso obligatio ad recompensandum.

XX. Ad secundum dicitur, quod istud jus non ponit in homine solam dignitatem, et valorem ad præmium, sed requirit etiam alias conditiones ut nascatur jus erga Deum, quod non currit respectu hominis, quia cum teneatur lege superiori saltem naturali ad retribuendum secundum justitiam, hoc ipso quod fit opus alias non debitum, sed tamen proportionatum, nascitur jus retribuendi; hoc autem pactum ut diximus innotuit hominibus in ipso quod eis innotuit sibi proponi in præmium vitam æternam, quod omni qui justificatur innotescit, cum sit simpliciter necessarium ad salutem credere de Deo: *Quia est, et quia remunerator est*, ad Hebr. xii, denique non evacuatur ratio meriti si jus non nascitur ex valore operum, nec enim negamus inde etiam nasci, sed non inde præcise, requirit enim alias conditiones, sine quibus non nascitur tale meritum, id est, pactum, et ordinationem divinam ut dictum est.

ARTICULUS II.

Utrum retributio meritorum in Deo sit actus alicujus justitiæ, et quænam illa sit?

I. Quæstio ista diffuse tractatur ab auctoribus hujus temporis, quam accumulatis difficultatibus satis prolixam reddiderunt, ut autem punc-

tum controversiæ ad brevitatem reducamus, distinguendi sunt quatuor tituli ratione quorum potest intelligi quod Deus retribuatur mercedem pro meritis supposito pacto, vel promissione sua. Primus titulus est fidelitatis quatenus facta promissione non potest Deus se ipsum negare, sed debet reddere promissionem veram; sed hic titulus magis est respectu sui, quia debet esse verax in promissis suis, quam respectu nostri: secundus titulus est gratitudinis, quæ respicit obsequium factum erga alterum, vel beneficium receptum, ut recompensetur, et licet Deo non possimus tribuere beneficium, bene tamen obsequium, nec tamen ex hoc constituitur debitor obsequii ex natura actus, sed supposita promissione sua: tertius titulus est justitiæ distributiivæ, quæ respicit proportiones personarum in ordine ad præmium quod distribuendum est: quartus titulus est justitiæ commutativæ, quæ respicit æqualitatem absolutam inter rem, et rem cum debito mutuo personarum.

II. Differunt autem istæ duæ justitiæ distributiva, et commutativa ex parte materiæ, et ex parte formæ, seu medii quod observant, et ex parte personarum quæ respiciuntur. Ex parte materiæ, quia materia justitiæ commutativæ sunt vel commutationes voluntariæ, vel actiones, et passiones injuriosæ, ut emptio, et venditio, et alii contractus voluntarie facti commutationem justitiæ observant; et similiter satisfactiones, et recompensationes injuriarum: ex parte formæ, seu medii utraque justitia respicit æquale, sed commutativa æqualitatem absolute, et secundum quantitatem rei ad rem; distributiva vero æqualitatem proportionalem secundum dignitatem et proportionem personarum ad præmium. Et prima æqualitas

vocatur arithmetica, quia fit quasi inter numeros, ut si quis dedit, vel abstulit duo, recipiat, vel recompenset duo: secunda vero æqualitas vocatur geometrica, quia fit quasi inter proportiones figurarum quarum una excedit aliam, vel exceditur. Denique ex parte personarum justitia commutativa est inter personam et personam, ut sunt partes particulares communitatis; justitia vero distributiva est secundum respectum totius ad partes, seu superioris distribuentis ad inferiores quibus distribuitur: sicut e converso ordo partium inferiorum ad ipsum totum, sive ad superiorem in ratione æqualitatis faciendæ fundat justitiam legalem, quæ respicit adæquationem inferiorum ad legem, et ad bonum commune. De quibus videri potest D. Thomas 2-2, quæst. lxi per totam, et quæst. lviii, art. v.

III. Hoc supposito, tota difficultas præsens reducitur ad duo puncta. Primum, an meritum possit respicere aliquod debitum ex justitia, quod est debitum rigorosum, et legale; an solum debitum fidelitatis, et gratitudinis, quod est debitum decentiæ, et morale: secundum, an saltem retributio meritorum in Deo servet formam justitiæ distributiivæ, vel commutativæ. Circa primum pater Vazquez super hanc quæstionem disputatione cccv, cap. i, et refert se ad primam partem disputatione lxxxv et lxxxvi, tenet quod meritum non respicit aliquod debitum ex justitia, sed id quod ex justitia respicitur prout tale solum esse præmium, et sic qui laborat in vinea pro denario, et miles pro stipendio, ille denarius, vel stipendium non est præmium, nec respondet merito, sed est præmium illius laboris. Quare solum redditur præmium ex fidelitate, vel gratitudine, non ex justitia distributiva. Et hunc modum etiam sequitur pater Lorca hic dis-

put. xlv de gratia. In alio vero extremo pater Suarez in opusculo de justitia tenet esse in Deo non solum justitiam distributivam, sed etiam commutativam seclusis imperfectionibus, quas per accidens habet, eamque dicit servari in retributione præmiorum pro meritis. De quo agemus circa secundum punctum.

IV. Fundamentum Vazquez sumitur ex eo quod debitum justitiæ in nostris operibus nascitur ex ipso valore, et labore operis, prout ei correspondet præmium, non præmium; potest enim hoc præmium deberi non solum ratione actionis humanæ, sed etiam ratione actionis bruti, ut patet in eo, qui conducit jumentum ad laborandum, et pro labore jumenti recipit præmium ex justitia. Et similiter miles recipit pro labore suo stipendium, non præmium; alia ergo est ratio præmii, illa proprie solum est actionis humanæ ut humana est; hæc est communis omni actioni laboriosæ, etiam si non sit humana. Ratio autem præmii debetur ex justitia, ergo corona, vel præmium debetur ex gratitudine vel fidelitate, non eo modo quo debetur præmium ex justitia. Et confirmatur, quia debitum justitiæ fundatur in aliqua ratione dati, vel accepti, sed Deo non potest aliquid dari juxta illud Roman. xii: *Quis prior dedit illi, et retribuetur ei?* Ergo quando dat præmium pro meritis, et non pro dato, vel accepto, non dat ex justitia, et sic illi qui laboraverunt in vinea, denarium quidem receperunt tamquam præmium ex justitia, sed in præmium non receperunt denarium, sed aliquam laudem, quia strenue laboraverunt.

V. At vero Lorca sumit fundamentum. Primo, ex D. Thoma qui recompensationem beneficii reducit ad debitum gratitudinis 2-2, quæst. cvi, artic. i et v. Retributionem autem pro demeritis reducit ad jus-

titiam vindicativam quæstione CVIII, quæ utique non sunt propria, et rigoroſa juſtitia, ſed partes potentiales juſtitia: ſicut ergo punitio pro demeritis non pertinet ad communem, et propriam juſtitiam, ſed ad vindicativam, ita retributio pro meritis ad eandem rigorosam juſtitiam non pertinebit. Deinde id deducit, quia debitum juſtitia rigorosæ, et proprie dictæ fundatur in ipſo valore rei ſecundum effectum, non ſecundum affectum, ſicut in reſtitutione non attenditur quo affectu quis reſtituit, ſed an reſtituat cum effectu: in obſequio autem, et merito maxime attenditur affectus quo fit; debet enim meritum eſſe liberum, et obſequium debet eſſe gratioſum; ſi enim obſequium fiat ex pretio, vel conductione nihil meretur, ſed ſolum ei debetur pretium ſuum, ergo meritum non fundat debitum legale, et juſtitia proprie dictæ, ſed debitum morale, ſicut dicit D. Thomas citato loco quæſt. CVI, artic. V, quod debitum gratitudinis non eſt juſtitia, quia non conſiderat retributionem ſecundum affectum, ſed ſecundum effectum, ſcilicet beneficii.

VI. Nihilominus dicendum eſt, proprie inveniri materiam juſtitia distributivæ in distributione præmiorum pro meritis, et hanc reperiri formaliter in Deo ſeclis imperfectionibus. Ita illam ponit D. Thomas expreſſe I p. quæſt. XXI, articulo primo, et videri poſteſt de hac conſiſione magiſter Gonzalez ibi diſputatione LXIII, ſectione ſecunda; Suarez citata diſputatione de juſtitia, ſect. III; Montesinos hic diſput. XXXIII, quæſt. VI, num. CXLII. Et probatur, quia in eſſentiali ratione hujus juſtitia nulla invenitur imperfectio; ergo Deo tribuenda eſt, nec niſi reſpectu creaturarum, quia ſolum exercetur erga inferiores. Antecedens probatur, quia iſta juſtitia

non fundatur in ratione dati, et accepti, ſed in distributione ſuperioris ad inferiorem juxta uniſcujuſque proportionem, et meſuram; ſed Deus habet rationem ſuperioris, et ſupremi principis reſpectu creaturarum, et unicuique dat ſecundum propriam meſuram: *Omnia enim fecit in numero, pondere, et meſura:* et Matth. XXV dicitur: *Quod distribuit talenta unicuique juxta virtutem ſuam.* Ergo actus dandi unicuique juxta virtutem, et proportionem propriam non eſt imperfectus, nec alienus a Deo, et ſic juſ meritum quod fundatur in hac proportione propria in ordine ad præmium ſimul cum obligatione, quæ non absolute oriatur, ſed interveniente ordinatione Dei, imperfectionem non dicit.

VII. Dices: Distributivam juſtitiam importare duas imperfectiones. Prima, quod obligatio diſtribuentis erga juſ merentis debet oriri ex ipſo jure, et natura rei, non ex promiſſione divina, promiſſio enim ſolum inducit obligationem in genere fidelitatis, non in ratione juſtitia: ergo ut in vi juſtitia debeatur non debet fundari in ſola promiſſione, ſed in ipſa natura rei: ſecunda imperfectio eſt, quia per diſtributionem res diſtributa tranſit in dominium merentis, et alienatur ab ipſo premiante, nam ſi manet in dominio ipſius, non eſt actus diſtribuentis, ſed trahentis alterum ad conſortium ſuum ad communicationem bonorum, quod eſt per modum contractus, non diſtributionis.

VIII. Sed hoc ſecundum nullo modo obſtat hic, quia Deus in diſtributione præmii ita retinet ſupremum dominium quod dat homini dominium proprium et creatum, cujuſ homo eſt capax, dominium autem divinum non poſteſt alienari a Deo. Unde ſalvatur vera diſtributio in hac parte per verum dominium præmii, non ſuum abdicando,

ſed noſtrum largiendo, ſi quidem dominium creatum, quod Deus largitur, eſſentialiter eſt ſubjectum divino: ſicut ergo propriiſſime verificatur quod Deus poſteſt donare homini, ita et propriiſſime diſtribuere largiendo ei dominium rei donatæ, vel diſtributæ. Deum autem nobis donare conſtat ex Scriptura II Petri I: *Per quem maxima et pretioſa nobis promiſſa donavit:* et Rom. VIII: *Omnia nobis cum illo donavit.* Prima vero imperfectio juſtitia diſtributivæ tollitur per hoc quod Deus non redditur debitor niſi ex ordinatione ſua, ut advertit S. Thomas in hoc articulo primo ad tertium, et hæc ordinatione non eſt nuda promiſſio in materia fidelitatis, ſed eſt conventio, et ordinatione divina ut opus hominiſ ſit meritorium, et retributio Dei ſit præmium, ſicut faletur Vazquez ubi ſupra, quod debitum gratitudinis non conſtituit Deum debitorem, niſi in quantum ipſe ordinat aliquod obſequium acceptare in materia gratitudinis: ſic etiam quia ordinat ut aliquid fiat in ratione meriti naſcitur obligatio non in pura ratione fidelitatis, ſed juſtitia diſtributivæ.

IX. Denique probatur conſiſio, quia in juſtitia diſtributiva invenitur verum, et proprium debitum juſtitia particularis; tum, quia juſtitia diſtributiva eſt vera ſpecies juſtitia proprie dictæ, ut conſtat ex S. Thoma 2-2, quæſt. LXI, artic. I, et ex philoſopho in quinto ethicorum, capite ſecundo. Sed in diſtributione præmii pro meritis attenditur forma, et medium juſtitia diſtributivæ; ergo datur debitum juſtitia proprie dictæ. Minor probatur ex dictis, quia diſtributio præmiorum ſolum attendit ad proportionem inter perſonas, et rem diſtribuendam, in hoc enim diſtinguitur formaliter a juſtitia commutativa, quæ ſolum reſpicit æqualitatem abſolutam in-

ter rem et rem, non proportionalem perſonæ ad rem, vel plurium perſonarum concurrentium ad diſtributionem præmii, ut facit juſtitia diſtributiva: obligatio autem in diſtribuyente ab ſervandam iſtam æqualitatem poſteſt oriri vel ex lege naturali in hominibus, vel ex voluntate, et ordinatione propria ad retribuendum; in Deo ergo tale debitum proprie juſtitia, et non ſolum gratitudinis, vel fidelitatis Deo tribui poſteſt.

X. Unde ſolvitur fundamentum patris Vazquez. Dicimus enim diſferre pretium, et præmium, quia pretium ſolum attendit ad valorem rei, vel operationis ut in effectum, et ita ſolutio pretii pertinet ad juſtitiam commutativam, quæ adæquat rem in effectum; at vero præmium datur juxta valorem dignitatis, et proportionis perſonæ ad mercedem, ſive talis dignitas oriatur ex operibus, ſive ex moribus, vel ſcientia, aut aliqua ſimili dignitate, quæ etiam per opera ſolet acquiri. Unde ſi reſpicit affectum in obſequio operum, ſolum eſt in quantum hoc requiritur ad proportionandum ſubjectum cum præmio, et hoc non datur quidem ex juſtitia commutativa, ſicut pretium, ſed ex diſtributiva, quæ etiam eſt vera juſtitia. Ad conſiſionem reſpondetur, quod juſtitia, quæ fundatur in dato et accepto, eſt juſtitia commutativa, ſed poſteſt dari alia juſtitia diſtributiva, quæ non fundatur in dato et accepto, ſed in proportionem perſonæ ad rem, et hæc eſt diſtributiva.

XI. Ad fundamentum patris Lorca reſpondetur, quod compensatio beneficii fit per gratitudinem in quantum reſpicitur beneficium ut gratis impensum, ſicut dicit D. Thomas quæſtione illa centeſima ſexta art. I et III. Poſteſt etiam ſecundum aliam rationem fieri recompensatio ſecundum formam juſtitia, et debiti lega-